

(Guardian, 25.5.2010)

Током једног месеца сведоци смо: објаве грчког премијера Јоргоса Папандреуа да његова земља више неће бити у стању да плаћа доспела потраживања, опширног европског спасилачког зајма понуђеног му по цену поражавајућег смањења буџета, недуго затим „деградацијом рејтинга“ португалских и шпанских дугова, претњама по вредност и сам опстанак евра, стварањем (под јаким притиском САД) европског сигурносног фонда вредног 750 милијарди евра, одлуке Европске Централне Банке да (противно својим правилима) откупљује државне дугове, и објави мера буџетске штедње у неколико држава чланица ЕУ.

Јасно, ово је само почетак кризе. Еуро је слаба карика у ланцу, што негативно утиче и на саму Европу. Велике су шансе да следе катастрофалне последице.

Као реакција, грчки протести су у потпуности оправдани. Прво, сведоци смо денунцијације целокупног грчког народа. Друго, влада је још једном издала своја изборна обећања без икакве демократске дебате. Напослетку, Европа није испољила искрену солидарност са једном од својих чланица, већ јој наметнула принудне мере ММФ-а, које не штите нације, већ банке.

Грци су били прве, али мала је вероватноћа да ће бити и последње жртве политике „спашавања европске валуте“ – политике о којој би грађанима требало да буде дозвољено да дебатују, јер ће исход утицати на њих. Међутим, у размерама у којима постоји, дискусија је дубоко пристрасна јер су есенцијалне одреднице скривене или склоњене.

У својој тренутној форми, под утицајем доминантних друштвених сила, конструкција Европе је можда произвела одређен степен институционалне хармоније и уопштила одређена фундаментална права, што није занемарљиво. Али, супротно постављеним циљевима, она није произвела конвергентну еволуцију националних економија, зону заједничког просперитета. Једне земље доминирају, док се над другима доминира. Становници Европе можда немају антагонистичке интересе, али нације их имају у све већој мери.

Друго, свака кејнзијанска стратегија стварања „поверења“ јавности у економију почива на три независна стуба: стабилна валута, рационални систем опорезивања, али такође и социјална политика, са циљем потпуне запослености. Трећи аспект је систематски игнорисан у већини тренутних расправа.

Даље, читава ова дебата око европског монетарног система и будућности Европе ће остати у потпуности апстрактна уколико се не фокусира на праве трендове глобализације, које ће финансијска криза озбиљно убрзати, осим ако се са њима заједничким снагама политички не суоче људи и њихове вође.

Сведоци смо транзиције једне форме међународне конкуренције у другу; из оне која се одвија (углавном) између продуктивног капитала у конкуренцију између националних територија, које користе пореске олакшице и притиске на наднице ради привлачења више плутајућег капитала од својих суседа.

Сада је очигледно да, то да ли Европа функционише као ефективан систем солидарности међу својим чланицама за заштиту од системских ризика или просто поставља правни оквир који промовише већи степен конкуренције међу њима, одредиће будућност Европе и политички, и друштвено и културолошки.

Али постоји једна друга тенденција - трансформација међународне поделе рада, која радикално дестабилизује дистрибуцију запослености у свету. По овој новој глобалној структури Север и Југ, Исток и Запад сада мењају позиције. Европа, или барем њен већи део, искусиће брутални раст неједнакости: колапс средње класе, пад понуде високо-квалификованих занимања, измештање „несталних“ продуктивних индустрија, регресију добробања и друштвених права, уништење индустрија културе као и општих јавних услуга.. Ово ће подстаћи повратак етничких конфликта који су изградњом Европе требало да буду превазиђени завек.

Не можемо, дакле, да не поставимо питање, да ли је ово почетак краја ЕУ, конструкције која је започета пре педесет година на темељима вековне утопије, а која сада доказује да је неспособна да испуни своја обећања. Одговор је, нажалост, да: пре или касније, то ће бити неизбежно и све су шансе да ће бити праћено насилним немирима. Уколико не пронађе капацитете за нови почетак на радикално новим основама, Европа је мртав политички пројекат.

Распад ЕУ би неизбежно препустио њене народе опасностима глобализације у још већој мери. С друге стране, нови темељ Европе не гарантује никакав успех, али барем јој даје шансу за добијање одређеног геополитичког утицаја. Али под једним условом - да се свим изазовима, у идеји о пост-националној федерацији у оригиналној форми, озбиљно и храбро изађе у сусрет. То укључује успостављање заједничког јавног ауторитета, који није ни држава ни једноставно „управљање“ од стране политичара и експерата; обезбеђивање истинске једнакости међу нацијама и стога борбу против реакционарних национализма; и изнад свега оживљавање демократије у оквиру Европе, самим тим се опирајући тренутном процесу „де-демократизације“ или „етатизму без државе“, произведеног од стране неолиберализма.

Одавно је требало признати оно што је очигледно. У Европи неће бити прогреса ка федерализму (оном за који се тренутно са правом неки залажу) ако сама демократија не прогресира иза постојећих форми, дозвољавајући већи утицај народа на супранационалне институције. Да ли то значи да нам у циљу преокретања тока недавне историје, раздрмавања летаргије распадајуће политичке конструкције, треба нешто налик европском популизму? Симултани покрет или мирна побуна широких маса које би изражавале свој бес у својству жртава кризе против аутора и уживалаца исте, захтевајући „спуштање“ контроле над тајним погодбама и диловима тржишта, банака и држава на нижи ниво? Свакако, да. Слажем се да то може довести до других катастрофа. Али ризик је већи уколико национализам превлада у ма којој форми.

У овом делу света такве снаге су традиционално називане „левица“. Али европска левица је такође банкротирала. У ширем политичком простору, протежући се преко граница - што је у овом тренутку значајно - она је изгубила сваки капацитет неопходан за изражавање социјалних борби и отпочињање еманципаторних покрета. Отуда, она се идеолошки дезинтегрисала. Лишена било какве масовне подршке, партије које је номинално представљају су сада немоћни посматрачи кризе, на коју немају никакав специфичан или колективан одговор.

Пише: Етјен Балибар
недеља, 06 јун 2010 07:58

Можемо се запитати, шта ће се догодити када криза у постојећим условима уђе у следећу фазу? Биће протестних покрета, скоро сигурно, који ће се наћи у стању изолованости, и врло је могуће да ће одлутати ка насиљу, или бити подстакнути расизмом и ксенофобијом (који се већ помањају око нас). Али питање се такође тиче и интелектуалаца: каква би требало и могла да буде демократски елаборирана политичка акција усмерена против кризе на европском нивоу? Задатак за прогресивне интелектуалце, било да виде себе као реформисте или револуционаре је, да дискутују на ову тему и преузму ризике. Неће бити оправдања ако то и не ураде.

Етјен Балибар (Étienne Balibar) је професор филозофије на Université de Paris-X.

Чланак је краћа верзија текста који ће бити објављен у јунском броју онлајн часописа [Theory and Event](#) (Johns Hopkins University Press)